

De oude kreek Strype op Voorne

Van getijdenkreek naar watering en terug

NOL FREIJSEN

In de laaggelegen polder tussen de dorpen Rockanje en Tinte op Voorne is een plas-drasgebied aangelegd. Het uitgangspunt voor deze wijziging van het landschap vormde de daar gelegen Strypse Watering. Een watergang en zijn aanliggende weilanden zijn getransformeerd tot een natuurgebied met capaciteit voor wateropvang. Het is echter niet zozeer een geheel nieuw landschap, als wel een herstel van een vroegere natuurlijke toestand. Ooit lag hier de getijdenkreek Strype, die in de middeleeuwen is afgedamd, gevolgd door verdere bedijking. De watergang en het meertje de Waal bij Rockanje vormden de overblijfselen van de voormalige kreek. Dat Meertje en het nieuwgevormde waterrijke gebied vormen nu samen de Strype anno 2010. De aanleg van het plas-drasgebied, die verwijst naar de historie van dit landschap, vond plaats onder de noemer 'kreekherstel'. Het maakte deel uit van een omvangrijk programma van dergelijke projecten van landschaps- en natuurherstel in het noordelijke Deltagebied. Door het herstel van de Strype is er aanleiding om de historie van de kreek te bekijken. Interessante vragen zijn: wanneer precies en onder welke omstandigheden ontstond de kreek? En hoe vond de bedijking van de kreek in de middeleeuwen plaats? Deze vragen worden hieronder beantwoord. Aan het eind van dit artikel gaan we in op de actualiteit, de hersteloperatie zelf en haar directe gevolgen.

De Strype dankt zijn ontstaan omstreeks 1500 voor Chr. aan de voortgaande stijging van de zeespiegel die plaats vond vanaf het einde van de laatste ijstijd. Het land dat we later als het eiland Voorne zullen leren kennen, was van de zee gescheiden door een strandwal en bestond zelf uit laagveen. De zee overstroomde dit gebied en vormde daarbij een dicht netwerk van kreken en prielen, met daartussenin slikplaten en gorzen (Weerts et al., 2006). De Strype of beter gezegd de voorloper daarvan was de brede geul, lopend vanaf de zee-kust in het zuidwesten, naar de rivier die ten noorden van het gebied stroomde. De kreek mondde uit in deze rivier, later bekend onder de naam Maas, iets ten noordwesten van het tegenwoordige Brielle. De exacte loop van de oude Strype over het Voornse gebied is af te lezen van de geologische kaart dankzij de aanwezigheid van zandige sedimenten als indicatie voor de vroegere aanwezigheid van geulen. Dat het inderdaad de latere Strype was die toen ontstond, blijkt wanneer we de verdere geologische geschiedenis met zijn overstromingen ver-

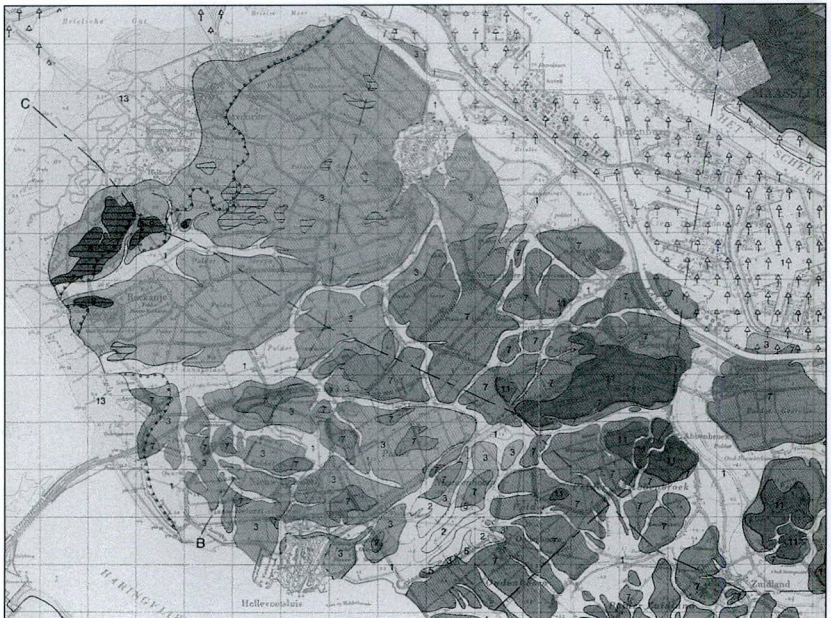
volgen. In verschillende fasen, die op oude geologische kaarten worden aangeduid als Duinkerke 1, 2 en 3 (dus gedurende de ijzertijd, Romeinse tijd en vroege middeleeuwen), lag er een geul op dezelfde plaats (Van Staalduinen, 1979). De Strype is door deze vroege ontstaansgeschiedenis een van de oudste kreken van Voorne-Putten. Bij latere veranderingen in het landschap is er steeds een water op de plaats van de Strype uit de tijd van vóór onze jaartelling aanwezig gebleven. Er is dus een duidelijke 'erfelijke' lijn tussen de oudste kreek en de veel latere verschijningsvormen van de Strype. Wel veranderde de situatie in de 'bovenloop' van de kreek. Op de geologische kaart van de situatie omstreeks 1000 na Chr. eindigt de kreek nabij het huidige Tinte in het midden van Voorne. Het gebied tussen 'Brielle' en 'Oostvoorne' is daarop niet meer doorsneden door een warnet van kreken zoals voorheen.

MIDDELEEUWSE STORMEN

Nieuwe overstromingen vonden plaats vanaf omstreeks 1000 na Chr. De geologische kaart maakt duidelijk dat toen een nog groter gebied

Boven: Het verloop van de 'Strype' en andere kreeken volgens de geologische kaart van de situatie omstreeks 1500 voor Chr. De kreekbeddingen zijn aangegeven met lichte kleuren (Van Staalduinen, 1979).

Rechts: Het beperktere verloop van de Strype omstreeks 1000 volgens de geologische kaart. De kreekbeddingen zijn aangegeven met een lichte kleur (Van Staalduinen, 1979).

overstroomde dat correspondeert met het gehele hedendaagse Voorne en Putten (Van Staalduinen, 1979). Een aangrijpend beeld van de invloed van het middeleeuwse zeegegeweld krijgen we uit een charter uit het jaar 1220 (Van der Graaf & Wind, 1985). Diederik van Voorne, de heer van Voorne, schenkt hierin zijn halve grondgebied aan het Vlaamse klooster Ter Does in ruil voor de bedijking daarvan door het klooster. Monniken van die tijd speelden een grote rol bij de aanleg van dijken, vooral ook in Zeeland (Van de Ven, 2003). Wat was er gebeurd? Bij een storm in 1214 was het toenmalige Voorne dat overigens veel groter was dan het huidige en ook Goeree omvatte, grotendeels onder water komen te staan en het water bedreigde ook de nog niet overstroomde delen. Dit alles vermeldt de oorkonde. Het is het eerste geschrift uit de historie van Voorne-Putten dat gaat over bedijking aldaar.

In historischgeografische publicaties wordt het ontstaan van het tegenwoordige Haringvliet toegeschreven aan de storm uit 1214 (bijvoorbeeld Hallewas & Van Regteren Altena, 1979; 10.000 jaar wonen, 1979). Dit betekent dat we vanaf deze tijd over Voorne in de hedendaagse betekenis kunnen gaan spreken: het was een echt eiland geworden, dat in het noorden en zuiden werd begrensd door estuaria en dat in het oosten door een oude rivier, de Bernisse, van Putten was gescheiden. Men kan zich voorstellen dat de monding van de Strype aan de kust het aangrijpingspunt voor de aanstormende zee geweest is bij de vorming van het Haringvliet.

Het ondergelopen gebied op Voorne werd in het charter Middelant genoemd. Hieronder zal blijken dat de Strype in ieder geval bij de storm van 1214 deel uitmaakte van het geïnundeerde gebied.

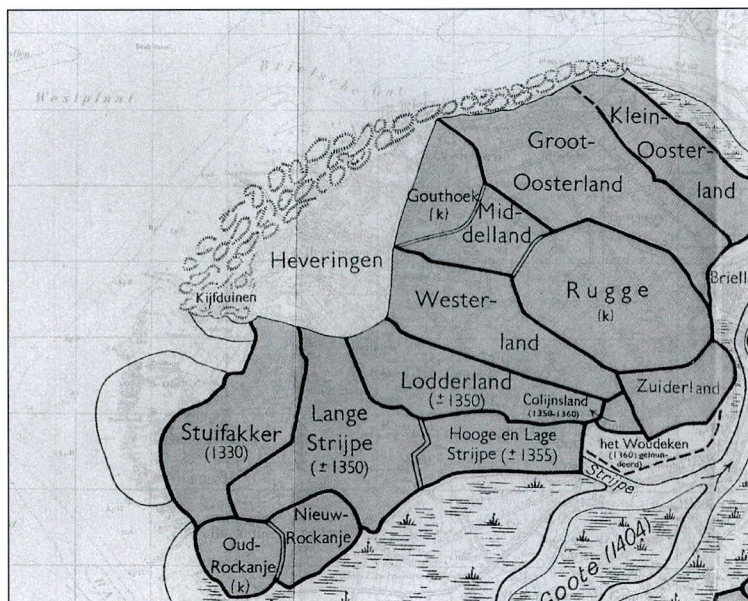
DE GOOTE

De storm van 1214 schiep dus het nieuwe estuarium ten zuiden van het Voornse land, zoals hierboven verteld. Vanuit het 'Haringvliet' – de hedendaagse naam van het estuarium – drong

het zeewater verder het land binnen. Zo ontstond de Goote, een kreek dwars over het eiland van waar nu het Quackjeswater in de duinen onder Rockanje ligt naar de Maas. Op de plaats waar de kreek uitmondde in die rivier ontstond de plaats Brielle. Het bestaan van de Strype en de Goote lijken met elkaar verweven. Het zou kunnen zijn dat waar eerder de Strype zelfstandig zijn weg vervolgde langs een route noordwestelijk van Brielle, het oostelijke uiteinde nu in contact kwam met de Goote. Dat is althans het gereconstrueerde beeld zoals dat op sommige kaarten wordt weergegeven (De Jong, 1943; Buytendorp, 1952). Boven zagen we al dat volgens de geologische kaart de middeleeuwse Strype niet op eigen kracht zijn weg vervolgde naar de Maas. De gedachte dat de Strype door de verbinding met de Goote een waterloop ging vormen van het westen naar Brielle, heeft er blijkbaar toe geleid dat men in de literatuur de Strype als vaarroute naar Brielle heeft beschouwd (Oerlemans, 1992). Elke gedachte aan zo'n vaarroute wordt echter te niet gedaan door de zekerheid dat de middeleeuwse scheepsroute in dit deel van Holland gelegen was in de Bernisse (Van der Gouw, 1967; Rutte, 2008).

HET OUDE LANDSCHAP

Hoe moet men zich het oorspronkelijke landschap van de Strype in de middeleeuwen voorstellen? De kreek had aan de zeekust twee ingangen, elk ongeveer 100 tot 150 m breed (Van der Graaf & Wind, 1985). De belangrijkste hiervan lag direct ten noorden van Rockanje; het meertje de Waal is een restant van deze arm van de kreek. Een tweede lag in de punt van het eiland, juist onder het huidige Brede Water. Aan zijn zuidkant had de toenmalige Strype een zijarm waarvan het moerasgebied Merrevliet – reservaat van Natuurmonumenten – het overblijfsel is. De ligging van de twee mondingsgebieden is af te leiden uit de indirecte aanwijzingen van de bedijkingsgeschiedenis en wat het mondingsgebied bij Rockanje betreft uit het geologisch kaartbeeld. De ligging van de noordelijke mon-

De polders van westelijk Voorne omstreeks 1400 volgens Teixeira de Mattos. De jaartallen geven de tijden van de bedijking aan.

N.B. De chronologie van Teixeira de Mattos komt niet geheel overeen met die in de onderhavige tekst (Buijten-dorp, 1952).

ding is op de geologische kaart niet meer zichtbaar door de latere duinvorming. Nauwkeurige (ingemeten) landkaarten van het gebied bestonden nog niet in de middeleeuwen. Wel is er een schetskaart van het gebied uit 1608 van Jacob Corneliszoon Kouter waarop een kreek staat ingetekend die liep vanaf de punt van het eiland landinwaarts (Klok, 2001). Dit is een representatie van de tweede tak van de Strype.

Men moet zich indenken dat langs de oevers van de kreek uitgestrekte gorzen lagen, begroeid met zoutvegetatie, zoals men dat nu bijvoorbeeld aantreft bij het strand van Oostvoorne. Op de hogere delen in het land was bewoning mogelijk. Bewoners van de streek lieten hun schapen weiden op de gorzen. Rondom de twee monden van de kreek lagen zandplaten die later de basis werden voor de duinen van Rockanje en Oostvoorne (Boot & Van Dorp, 1968).

DE POLDER STRYPE

In de historische geografie van Voorne (en van elders) gaat men ervan uit dat juist het middeleeuwse overstromingsgevaar de mens ertoe bracht om dijken aan te gaan leggen. Men

neemt aan dat in de beginfase de aanleg van dijken plaatselijk door de bevolking geschiedde, maar dat later door de heer of vrouwe van Voorne concessies voor bedijking werden verleend. Deze concessies werden vastgelegd in oorkonden. We zagen dat al hierboven. Voorzover die bewaard zijn gebleven vormen ze een fundament voor de chronologie van de bedijkingsgeschiedenis, die overigens ook meer globaal kan worden afgeleid uit de onderlinge rangschikking van de polders: min of meer ronde kernpolders worden omringd door halve-maanvormige aanwas-polders. In alle publicaties over de dijkgeschiedenis van Voorne wordt gesteld dat er omstreeks 1200 op de hoger gelegen zone aan de noordkant van het eiland een polder Oostvoorne (Gouthoek) was en een polder Ruggie (De Jong, 1943; Van der Graaf & Wind, 1985; Schoorl, 1992). De laatste was en is gelegen tussen Brielle en Oostvoorne. Dat was dan het begin van de grootscheepse bedijking van westelijk Voorne, waaruit langzaam maar zeker de laag gelegen Strypebedding werd benaderd. De bedijking van het gedeelte tussen Rockanje en Tinte, dat nu bekend staat als de polder Strype,

De polder Strype op het eiland Voorne omstreeks 1995 (Topografische kaart).

gebeurde in twee fasen. Dit kan worden afgeleid uit twee oorkonden. In een oorkonde van 1350 wordt de bedijking van de Lange Strype geregeld. Dat is het gedeelte tussen de Vleerдамse dijk in het westen bij Rockanje en de Dwarsdijk, ongeveer halverwege de Strypepolder. In de tweede fase werd het resterende deel van de polder Strype tot aan Tinte, Hoog en Laag Strype genaamd, aangelegd. Dit zal waarschijnlijk tussen 1350 en 1360 hebben plaatsgevonden. Een aanwijzing hiervoor is dat in de tweede oorkonde, van 1360, de aanleg van de polder 't Woud werd geregeld. Deze polder grenst aan de oostzijde aan de Strypepolder en het lijkt niet waarschijnlijk dat 't Woud eerder is aangelegd dan Hoog en Laag Strype (Van der Graaf & Wind, 1985). Is hiermee alles gezegd over de histori-

sche visie op het ontstaan van de Strypepolder? Voordat we dat vaststellen is het van belang om toch nog even terug te keren naar de stormramp van 1214.

DIJKEN OF HERDIJKEN?

In het charter van Diederik van Voorne uit 1220 wordt gesproken over het herstel van de dijk van Middellant. Het is aannemelijk dat Middellant minstens het centrale deel van westelijk Voorne omvatte. Dat valt af te leiden uit de vermelding dat de aangrenzende gebieden Cothsouwe (Oostvoorne), Rochange (Rockanje) en Hellevoet ook gevaar liepen vanuit het overstromende Middellant te worden geïnundeerd. Dat zou dus inhouden dat de Strype, liggend in dit centrale gedeelte van westelijk Voorne, al omringd was door een dijk en wellicht bij de stormramp van 1214 opnieuw uitgeschuurd werd en opnieuw in verbinding kwam met de

zee. Indien deze interpretatie van de oorkonde juist zou zijn, moeten we bovengenoemde bedijking van de Strype beschouwen als een herbedijking die anderhalve eeuw later tot stand kwam. Hierover bestaat geen zekerheid en kan men slechts speculeren (De Jong, 1943).

DE DIJKEN VAN DE STRYPEPOLDER

Hoe kwam nu de polder Strype tot stand? Bij de voortgaande bedijking van westelijk Voorne werd waarschijnlijk in 1342 de polder Lodderland aangelegd. Zekerheid hierover bestaat niet omdat in de betreffende oorkonde de naam Lodderland niet voorkomt (Van der Graaf & Wind, 1985). De zuidelijke dijk van deze polder, de Lodderlandse dijk, werd de noordgrens van de polder Strype. Voor de indijking van de Strype was natuurlijk vooral de afsluiting van de zee van belang. Deze kwam tot stand door de aanleg van de Vleerdamse dijk, een zeer lange dijk met enige knikken, die loopt vanaf Rockanje naar het zandgebied Heveringen onder Oostvoorne. De aanleg van de Vleerdamse dijk moet een geweldige klus geweest zijn, omdat er twee monden van de Strype mee werden afgesloten. Bij Rockanje sloot de Vleerdamse dijk aan bij een ringdijk om het dorp. Men neemt aan dat de polders van Rockanje (Oud en Nieuw Rockanje) vlak voor 1350 zijn aangelegd (Van der Graaf & Wind, 1985). Hetzelfde gebeurde ook aan de oostzijde van Rockanje. Ook weer vanaf een dijk bij Rockanje werd de Strypse dijk aangelegd tot Tinte. De Strypse dijk beschermde de nieuwe polder aan de zuidzijde tegen het water van de kreek Goote, die nog lange tijd het zeewater toegang bood. In 1350 werd het eerste deel van de Strypepolder, de Lange Strype, aangelegd en in het oosten begrensd door de Dwarsdijk; in de jaren daarna het resterende deel, Hoog en Laag Strype. De oostelijke begrenzing daarvan was een dijk bij Tinte, de Kade. Van Kade, Dwarsdijk en Vleerdamse dijk wordt verondersteld dat zij werden aangelegd op al aanwezige leidammen in de kreek (De Jong, 1943). Lei-dammen werden

loodrecht op de stroomrichting van het water aangelegd om de stroom te breken en de bezinking van sediment te bevorderen. Inderdaad moet men zeggen dat de oorspronkelijke bedijking van de Strype alleen dankzij bezinking van sediment uit het zeewater zodanig opgehoogd kan zijn, dat de hier beschreven inpoldering uitvoerbaar werd. Na de inpoldering is langs de lengteas van de polder een water overgebleven, met als duidelijkste representant het meertje de Waal. Dat dit stuk van de Strype zo opvallend aanwezig is gebleven, kan het gevolg zijn van een doorbraak van de Vleerdamse dijk. Hierop kan ook de naam Waal (= wiel) wijzen. De dijklichamen rond de Strype zijn grotendeels afgegraven nadat ze hun zeeverende functie verloren hadden. De afgegraven grond werd in de middeleeuwen gebruikt voor de aanleg van nieuwe dijken, maar misschien heeft ook in recentere tijd afgraving plaatsgevonden. Overgebleven zijn vooral de Vleerdamse dijk, waarover later meer, en de Strypse dijk. Vooral deze laatste en dan in het bijzonder het gedeelte nabij Rockanje toont nog mooi de oude situatie. De Strypse dijk is daar een fraai kronkelende dijk, die nog vrij in het landschap ligt. De afgegraven dijken zijn nog als dijk te herkennen door hun (iets hogere) ligging in het landschap en natuurlijk door de naamgeving. Van de Dwarsdijk bestaat nog slechts de dijkzate van de noordelijke helft vanaf de Lodderlandse dijk, het zuidelijke gedeelte is geheel verdwenen. Dat lag overigens niet in het verlengde van het nog aanwezige restant, maar meer westelijk. De overgang van het ene naar het andere gedeelte, waar de dijk de loop van de Strype kruiste, was een zogenaamd bajonet.

AAN DE BEIDE UITEINDEN

Ten oosten van de polder Strype, bij de samenvloeiing van Strype en Goote, is laatstgenoemde kreek de belangrijkste factor geweest in de verdere ontwikkeling van het landschap. De Goote immers voerde nog water aan en de Strype na de bedijking niet meer. Het oostelijke uiteinde

De Strype als herstelde kreek; westelijk deeltraject vanaf Molendijk tot Moerdijkse weg (aangelegd in 2006). Foto P. Wolfert, Waterschap Hollandse Delta.

van de Strype, voorbij de Kade in Tinte, indien het er in die tijd nog was, zal opgegaan zijn in het gebied dat geïnundeerd werd door de Goote.

Het mondingsgebied van de Strype aan de zee-kust heeft een complexe geschiedenis. Na de aanleg van de polder Lange Strype werd tussen de Vleerdamse dijk en de zee-kust de Noorddijk aangelegd (De Jong, 1943). De aanleg hiervan kan niet worden gedateerd volgens Van der Graaf & Wind (1985). Deze auteurs waren het dus niet eens met een datering genoemd op de polderkaart van Teixeira de Mattos. De dijk verbond evenals de Vleerdamse dijk de polder van Rockanje met het zandige gebied van Oostvoorne en vormde op deze wijze nieuwe, meer zee-wards gelegen afsluitingen van de twee monden van de Strypse kreek. Het gors tussen de Noorddijk en de Vleerdamse dijk kreeg de naam Stuif-akker. Dit gebied werd, met enkele polders binnenwaarts van de opkomende duinen van Oost-voorne, overstoven door duin-

zand (Van Staalduinen, 1979). De verdere ontwikkeling van de twee mondingen van de Strype verliep geheel verschillend. De monding bij Rockanje werd geheel bedekt door duinzand, waarbij ook het daar gelegen gedeelte van de Noorddijk onder het zand verdween. Bij de noordelijke monding bleef echter een flinke geul bestaan waardoor nog lange tijd het zee-water binnendrong, met funeste gevolgen voor de Noorddijk en zelfs voor de Vleerdamse dijk. Dit alles culmineerde in een stormvloed van 1570, die de aanleiding vormde voor de aanleg van een derde dijk in het mondingsgebied (Van der Graaf & Wind, 1985). Het is de Pietersdijk, die over een korte lengte dwars in de geul zelf werd aangelegd weer iets dichterbij zee. Blijkbaar was er in die tijd al voldoende duin aanwezig noord en zuid van de geul om daar binnendringend water tegen te houden. Boven werd al melding gemaakt van de kaart van Kouter die weergaf dat er nog lange tijd een kreek in stand bleef in de kustzone.

Het is interessant om de drie dijken van het noordelijke mondingsgebied van de Strype, zoals ze er nu uitzien, met elkaar te vergelijken. De Vleerdamse dijk bestaat uit rechtlijnige seg-

De Strype, deeltraject vanaf Westvoorneweg tot Dwarsdijk (aangelegd in 2009). Foto P. Wolfert, Waterschap Hollandse Delta.

menten en is voor een deel hoog en stevig. De Noorddijk kronkelt en is lager. De Pietersdijk is nu een onopvallende richel met boombeplanting in het binnenduingsgebied. Terwijl van de dijkbouw in het algemeen bekend is dat gedurende de middeleeuwen door toename van ervaring en mogelijkerewijs beschikbare mankracht en geldmiddelen de dijken indrukwekkender werden (Schoorl, 1992), geeft het noordelijke mondingsgebied van de Strype juist een tegengesteld beeld, waarbij we aannemen dat de huidige situatie min of meer een afspiegeling is van de oorspronkelijke. Van de Pietersdijk is inderdaad bekend dat deze dijk op initiatief van de plaatselijke bevolking is aangelegd dus zonder hulp van 'bovenaf' (Van der Graaf & Wind, 1985). Dat zou zijn bescheiden omvang kunnen verklaren.

De uiteindelijke situatie van de ingedijkte Strype, zijn polders en dijken, en van overig Voorne werd voor het eerst nauwkeurig en in gedrukte vorm weergegeven in het 'Caartboek van

Voorne' uit 1695. De kaarten, bestemd om eigendomsrechten van percelen vast te stellen, waren gebaseerd op het werk van landmeters (Klok, 2001). Het betekent dat de inpoldering aan zijn bedoeling had voldaan; het gehele gebied had een agrarische bestemming.

DE MODERNE TIJD: KREEKHERSTEL, NATUUR, LANDSCHAP, ARCHEOLOGIE

Van de oorspronkelijk brede kreek Strype is in de loop van de eeuwen niet veel overgebleven. Tot voor kort was de Strype over een groot deel van zijn lengte tussen Rockanje en Tinte een tamelijk smalle watergang, die bovendien nog voor een deel was gekanaliseerd. Het was moeilijk voorstelbaar dat een dergelijke 'sloot' ooit een indrukwekkende getijdenkreek was geweest. Het meertje de Waal aan het westelijk uiteinde bood daar overigens wel enig houvast bij; het was en is nog steeds een tamelijk omvangrijke waterplas. Het vormt samen met zijn oevergebied een waardevol natuurgebied in eigendom bij Natuurmonumenten. In de vorige eeuw genoot het meertje de Waal extra bekendheid vanwege het voorkomen van een kalkformatie. Dit waren de (uitwendige) kalkskeletten van een

kolonie mosdiertjes. Ten tijde van de beschrijving van dit fenomeen door Blaauw (1917) was het organisme echter vrijwel uitgestorven. Boven is al vermeld dat een vroegere zuidelijke zijarm van de Strype, Merrevliet geheten, eveneens van Natuurmonumenten is.

Vanaf 2006 is door het waterschap (aanvankelijk De Brielse Dijkkring en daarna Waterschap Hollandse Delta) een plan ontwikkeld en inmiddels gerealiseerd tot herstel van de oude kreek. Het project kreekherstel Strype maakt deel uit van het programma van Deltanatuur dat beoogt natte natuur in de Biesbosch en op de Zuid-Hollandse eilanden terug te brengen. Deltanatuur is een samenwerkingsverband van de Provincie Zuid-Holland met andere overheden en organisaties met de beschikking over een aanzienlijk budget aangereikt door de rijksoverheid (www.deltanatuur.nl). Naast het oogmerk om natuur terug te brengen zal het uitgegraven gebied ook als opvangbekken voor water bij overdadige regenval dienst gaan doen. Dat is onderdeel van de strategie van het waterschap. Bij de uitvoering van het project zijn oevers van de Strypse Watering over een grote breedte afgegraven en zo ontstonden brede wateroppervlakken, die aan weerszijden worden begrensd door vochtige vegetaties. Bij een gedeelte van de watering is slechts een natuurvriendelijke oever van geringere breedte aangelegd. Het gebied kent nu al een interessante flora met onder andere zoutplanten; het is broed- en foerageergebied van een interessante avifauna. Als object van natuurherstel is het project geslaagd te noemen. Ook vormt het zeker een landschap met enige gelijkenis met de Strype van vóór het inpolderen. Dus is het ook in dit opzicht een succes. Uiteraard is er geen nieuwe opening naar zee gegraven. Jammer is wel dat het gereconstrueerde kreekgebied doorsneden wordt door enige wegen, die de recreant de illusie ontnemen langs een echte kreek te wandelen. Tenslotte is er nog een derde aspect te vermelden over de waarde van de nieuwe Strype. Bij de aanleg hiervan zijn in een hernieuwd program-

ma van grondboringen op één plaats in het gebied archeologische vondsten gedaan. Ze zijn geïnterpreteerd als de waarschijnlijke overblijfselen van een nederzetting uit de Romeinse tijd (Schiltmans, 2005). De plaats van deze vondst bevindt zich nabij Tinte. Met de vermelding van deze archeologische vondst komt dit verhaal over de historie van de Strype terug in een tijd van zijn oorspronkelijke vorm. Er was toen blijkbaar al bewoning langs zijn oevers.

The origin, reclamation and restoration of the Strype creek on the island of Voorne

Around 1500 BC the western part of Voorne was inundated. In this process, a creek was formed from the south-west coast of Voorne to the north-east, connecting the North Sea with the river Meuse. In 1000 AD, when renewed inundations took place, the creek was still present in the landscape. However, its connection with the Meuse had ceased to exist. Geological maps provide information on both periods.

Medieval storm floods prompted the construction of dikes. In this way polders were formed on the higher parts of Voorne, north and south of the lower lying creek bed. After some time, however, the process of cultivation of the region was extended to the Strype, as the creek was named. Between 1350 and 1360 dikes thus enclosed the whole valley and its gully. This history can be reconstructed from charters in which the Lord or Lady of Voorne awarded concessions for the construction of an embankment. This process eventually led to the creation of the Strype polder. On the western side of the Strype a double mouth to the sea was closed by the Vleerdamse dijk. Along the southern side of the Strype a dike named Strypse dijk protected the new polder against sudden and severe peaks in water levels in the Goote, another creek, still in existence, formed during the medieval floods. In addition, several other old and new dikes protected the newly formed land. During a subsequent period, land was embanked and reclaimed outside the Vleerdamse dijk.

In recent times, only a small watercourse, situated between meadows and a lake close to the village of Rockanje, reminded of the former creek. However, in recent years a program has been carried out to restore the creek as much as possible to its former state. As part of this endeavour, shallow water pools and wet low areas where the Strype was once located have been dug out to form a natural area, which can also serve as a temporal basin to store superfluous water. The attempt to bring back the Strype to its original state is important for cultural-historical reasons and is in line with current policies of the Province of South Holland aimed at restoring wet areas to its original state.

DANKWOORD

De staf van het Streekarchief Voorne-Putten-Rozenburg te Brielle bood mij gastvrijheid en verstrekte adviezen en literatuur. Philip Wolfert en Jeroen Willemsen waren mijn contactpersonen bij het waterschap. Siem Sniijders liet mij kennismaken met het Historisch-Geografisch Tijdschrift. Zoon Ivo verzorgde de engelse tekst van de summary. Hen allen dank ik zeer.

LITERATUUR

- 10.000 JAAR WONEN IN HET MAASMONDGBIED. Archeologisch onderzoek rond een wereldhaven (1979). Provinciaal Bestuur Zuid-Holland, Den Haag.
- BLAAUW, A.H. (1917). Over flora, bodem en historie van het Meertje van Rockanje. Verh. Kon. Ak. Wet. 2e sectie 19 (3). Amsterdam, pp. 1-174.
- BOOT, R.G.A. & D. VAN DORP (1986). De plantengroei van de Duinen van Oostvoorne in 1980 en veranderingen sinds 1934. Stichting Het Zuidhollands Landschap, Rotterdam.
- BUIJTENDORP, K.B.A. (1952). Het Eiland Voorne en Putten met de Welplaat. In: L.F. TEIXEIRA DE MATOS. De Waterkeringen, Waterschappen en Polders van Zuid-Holland. Deel VII-1 De Eilanden, Afd. III. M. Nijhoff, 's-Gravenhage.
- GOUW, J.L. VAN DER (1967). De Ring van Putten. Onderzoekingen over een hoogheemraadschap in het Deltagebied. Drukkerij Albani, 's-Gravenhage. (Zuid-Hollandse Studiën 13).
- GRAAF, H. VAN DER & C. WIND (1985). Rockanje, wording en groei. Repro-Holland, Alphen aan de Rijn (2^e druk).
- HALLEWAS, D.P. & J.F. VAN REGTEREN ALTENA (1979). Archeologisch en historisch-geografisch overzicht. In: C.J. VAN STAALDUINEN. Toelichtingen bij de geologische kaart van Nederland 1:50.000. Blad Rotterdam west (37 W). Rijks Geologische Dienst, Haarlem. pp. 89-109.
- JONG, D.L. DE (1943). Voorne; geschied- en aardrijkskundige aantekeningen betreffende de oudste bedijkingen van het westelijk gedeelte van het eiland Voorne. Tijdschr. Ned. Aardrijksk. Genootschap, Tweede Reeks 60 (3), pp. 301-333.
- KLOK, J. (2001). Inleiding. 'Caartboek van Voorne' 1695. Canaletto, Alphen aan den Rijn (2^e druk).
- OERLEMANS, H. (1992). Landschappen in Zuid-Holland. Provincie Zuid-Holland, Den Haag.
- RUTTE, R. (2008). Wording en vorming van de dorpen in de bedijkingen van Voorne-Putten en de Hoekse Waard (13e-17e eeuw). Historisch-Geografisch Tijdschrift 26, pp. 53-66.
- SCHILTMANS, D.E.A. (2005). Westvoorne Strypse Wetering Deeltraject Kade – Vogelenzangweg. Een aanvulling op eerder archeologisch onderzoek door middel van grondboringen. BOOR rapport 245. Rotterdam.
- SCHOORL, F.F.J. (1992). Historisch-geografische inleiding. In: P. DON. Voorne-Putten. Rijksdienst voor de monumentenzorg, Zeist/Waanders, Zwolle (De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst), pp. 13-54.
- STAALDUINEN, C.J. VAN (1979). Toelichtingen bij de geologische kaart van Nederland 1:50.000. Blad Rotterdam west (37 W). Rijks Geologische Dienst, Haarlem.
- VEN, G.P. VAN DE (RED.) (2003). Leefbaar laagland. Geschiedenis van de waterbeheersing en landaanwinning in Nederland. Matrijs, Utrecht (5^e druk).
- WEERTS, H., P. CLEVERINGA, W. WESTERHOFF & P. VOS (2006). Nooit meer: afzettingen van Duinkerke en Calais. Archeobrief 10(2), pp. 28-34.